

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการการสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นครั้งแรกในปี 2528 โดยทำการสำรวจทุก 5 ปี คือ ปี 2528 2533 2538 และ 2548 หลังจากปี 2548 จะทำการสำรวจทุก 3 ปี คือ 2551 2554 และ 2557 สำหรับในการสำรวจครั้งนี้ นับเป็นการสำรวจครั้งที่ 7 เพื่อให้ทราบถึงสภาพของสังคมไทยเกี่ยวกับพฤติกรรม ค่านิยมและความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
2. จำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์ และการทำกิจทางศาสนาของแต่ละศาสนา
3. การยอมรับพฤติกรรมทางสังคม
4. คุณธรรม – จริยธรรม
5. สุขภาพกาย – ใจ
6. การตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ
7. ค่านิยมของวัยรุ่นไทย
8. ความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน
9. ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

1.3 ประโยชน์

1. นำข้อมูลไปใช้กำหนดนโยบายและวางแผนในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม
2. วางแผนป้องกันและควบคุมพฤติกรรมของวัยรุ่นนำไปใช้เป็นตัวชี้วัดภาวะทางสังคม
3. ใช้ในการติดตามและประเมินสถานการณ์และทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต
4. ใช้ในการวางแผนในการแก้ปัญหาทางสังคม

1.4 ขอบข่ายและคัมรวม

ประชากรที่อยู่ในคัมรวมของการสำรวจครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกทุกคนในครัวเรือนส่วนบุคคลที่ตกเป็นตัวอย่าง ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ในทุกจังหวัดของประเทศไทย **ไม่รวม** ครัวเรือนพิเศษ ครัวเรือนสถาบัน และครัวเรือนชาวต่างประเทศ ที่ทำงานในสถานทูตหรือองค์การระหว่างประเทศ ที่มีเอกสิทธิ์ทางการทูต

1.5 คำจำกัดความ

1.5.1 วัฒนธรรมมีหลายความหมาย

1. วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้

2. วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการของมนุษย์เป็นส่วนรวมที่เป็นรูปแบบเหมือนกัน แสดงให้ปรากฏในรูปของภาษา ศิลปะ วรรณกรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ขนบประเพณี เป็นต้น

3. วัฒนธรรม คือ มรดกทางสังคมยอมรับและสะสมไว้แล้วถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป

- วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับในการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม
- วัฒนธรรมเป็นลักษณะในการดำรงของแต่ละสังคม
- วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความ เป็นระเบียบเรียบร้อยและความเจริญรุ่งเรือง
- วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงศีลธรรมอันดีงามและความก้าวหน้าของมนุษย์

1.5.2 ครัวเรือนส่วนบุคคล

หมายถึง ครัวเรือนที่ประกอบขึ้นด้วยบุคคลคนเดียวหรือหลายคนอาศัยอยู่ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยเดียวกัน และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภค

อันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน บุคคลเหล่านี้ อาจเป็นญาติหรือไม่เป็นญาติกันก็ได้ สำหรับ ครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นญาติกัน จะต้องมียานชน สมาชิกไม่เกิน 5 คน

ญาติ ในที่นี้หมายถึง คู่สมรส บุตร บุตรเขย บุตรสะใภ้ บุตรของบุตร บิดา มารดา พี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ทวด หลาน หลาน ทั้งของตนเองและคู่สมรส รวมถึงลูกพี่ลูกน้อง และเขยสะใภ้ของตนเอง และญาติที่กล่าวมาแล้วด้วย

ตัวอย่าง

1. ครัวเรือนที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และคนรับใช้อาศัยอยู่ในบ้านหลังหนึ่ง
2. บ้านหลังหนึ่งมีพี่และน้องอีก 3 คน โดยมีพี่เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู ตลอดจนออกค่าใช้จ่ายในการศึกษาแก่น้อง ๆ
3. นางสาวกัญจนากับเพื่อนอีก 4 คน ซึ่งไม่ได้เป็นญาติกัน เข้าบ้านหลังหนึ่งอาศัย โดยช่วยกันออกค่าใช้จ่ายภายในบ้าน
4. ครัวเรือนหนึ่งประกอบด้วย สามิ ภรรยา บุตร 2 คน และลูกจ้าง 2 คน ทั้งหมด อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน โดยภรรยาเป็นผู้ประกอบ อาหารจัดให้ลูกจ้างวันละ 3 มื้อโดยรับประทาน แยกสำรับจากครอบครัวนายจ้าง

1.5.3 หัวหน้าครัวเรือนส่วนบุคคล

หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกในครัวเรือน ให้การยอมรับนับถือ และโดยทั่วไปเป็นผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบสูงสุดในการปกครอง หรือเป็นผู้อุปถัมภ์ ในเชิงเศรษฐกิจและดูแลสวัสดิภาพของสมาชิกใน ครัวเรือน

หัวหน้าครัวเรือนไม่จำเป็นต้องเป็น เจ้าของบ้าน หรือบิดา มารดา ของคนในครัวเรือน อาจจะเป็นผู้ใดคนหนึ่ง ซึ่งผู้ที่อยู่ในครัวเรือนยกย่อง หรือยอมรับให้เป็นหัวหน้าครัวเรือน เช่น

1. สามิหรือภรรยา สำหรับครัวเรือนที่มีสามิกับภรรยา
2. บุตรหรือคู่สมรสของบุตรสำหรับ ครัวเรือนที่บิดามารดาอยู่ในวัยชราหรือพิการและ มอบให้บุตรเป็นผู้ดูแลสวัสดิภาพของคนในครัวเรือน

3. พี่ สำหรับครัวเรือนที่อยู่กันระหว่าง พี่ ๆ น้อง ๆ
4. ผู้มีอาวุโส สำหรับครัวเรือนที่อยู่กัน ระหว่างมิตรสหาย

1.5.4 สมาชิกในครัวเรือน หมายถึง

1. ผู้ที่อาศัยอยู่เป็นประจำในครัวเรือน และอยู่ในวันสัมภาษณ์
2. ผู้ที่อาศัยอยู่เป็นประจำในครัวเรือน แต่ในวันสัมภาษณ์ได้ไปเที่ยวชั่วคราวโดยไม่มี วัตถุประสงค์จะไปอยู่ประจำที่อื่น และมีลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้
 - จากไปเที่ยวชั่วคราวมีระยะเวลา น้อยกว่า 3 เดือน นับจากวันที่จาก ไปถึงวันที่ทำการสำรวจ (ยกเว้น ผู้ที่ไปทำงาน และเรียนหนังสือ)
 - จากไปเพื่อศึกษา อบรม ธุงาน ต่างประเทศน้อยกว่า 6 เดือนที่ไม่ใช่ ผู้ที่ไปทำงานนับจากวันที่จากไป ถึงวันที่ทำการสำรวจ
 - จากไปเกิน 3 เดือน แต่ไม่มีที่อยู่ อาศัยประจำที่อื่น เช่น ไปทำงาน ในเรือ 4 เดือน เซลล์แมน เป็นต้น
 - จากไปทำงานและกินอยู่ที่อื่น ชั่วคราวไม่เกิน 30 วันนับจากวัน ไปถึงวันกำหนดกลับ เช่น คนไป ตัดอ้อย ฯลฯ
3. ผู้ที่มาอยู่ชั่วคราวเกิน 3 เดือน

1.5.5 สถานภาพสมรส

หมายถึง ความผูกพันระหว่างชายกับหญิง ในการเป็นสามีภรรยา โดยแบ่งได้ดังนี้

1. โสด ได้แก่ ผู้ที่ยังไม่เคยสมรส
2. สมรส ได้แก่ ผู้ที่อยู่ร่วมกันฉันท์ สามีภรรยา ไม่ว่าจะได้ทำการสมรสกัน ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และแม้ว่าระหว่างไปสัมภาษณ์ สามีภรรยาจะไม่ได้อยู่ด้วยกันแต่ยัง มีความสัมพันธ์ฉันท์สามีภรรยา เช่น

- สามี่ไปทำงานต่างจังหวัด หรือไป
ทำงานต่างประเทศก็ถือว่ายังสมรสอยู่
3. **ม่าย** ได้แก่ ผู้ที่คู่สมรสได้ตายไปแล้ว
และขณะนี้ยังไม่ได้สมรสใหม่
 4. **หย่า** ได้แก่ สามี่ภรรยาที่หย่ากัน
โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว
 5. **แยกกันอยู่** ได้แก่ ผู้ที่มีได้อยู่ร่วมกัน
ฉันท์สามี่ภรรยาแล้วแต่ยังไม่ได้
หย่ากันตามกฎหมาย รวมทั้งผู้ที่
ไม่ได้สมรสบ้างถูกต้องตามกฎหมาย
แต่ไม่ได้อยู่ร่วมฉันท์สามี่ภรรยาแล้ว
 6. **เคยสมรสแต่ไม่ทราบสถานภาพ**
ได้แก่ ผู้ที่สมรสแต่ไม่ทราบว่า
สถานภาพใดแน่

1.5.6 ระดับการศึกษาสูงสุดที่เรียนจบ

หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ
(ไม่รวมวิชาชีพพระยะสันที่ไม่มีวิชาสามัญสอน เช่น
ตัดผม ตัดเสื้อ ซ่อมวิทยุ ซ่อมโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น)

1. **ไม่เคยเรียน** หมายถึง บุคคลที่ไม่เคย
เข้ารับการศึกษานในโรงเรียน หรือไม่เคยได้รับการศึกษา
2. **ก่อนประถมศึกษา** หมายถึง บุคคล
ที่ได้รับการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย
(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 7
หรือ ชั้น ม.3 เดิม)
3. **ประถมศึกษา** หมายถึง บุคคลที่
สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายตั้งแต่
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน หรือชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 7 หรือชั้น ม.3 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับ
การศึกษาที่สูงกว่า

4. **มัธยมศึกษาตอนต้น** หมายถึง
บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.3 ปัจจุบัน ม.ศ.3
หรือ ม.6 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

5. **มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ**
หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญ
ศึกษาตั้งแต่ชั้น ม.6 ปัจจุบัน ม.ศ.5 หรือ ม.8 เดิม
ขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

6. **มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ**
หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา

หรือวิชาชีพที่เรียนต่อจากมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ
เทียบเท่าโดยมีหลักสูตรไม่เกิน 3 ปี หรือประเภท
วิชาการศึกษา (การฝึกหัดครู) ในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลายหรือเทียบเท่าขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับ
การศึกษาที่สูงกว่า

7. **ปวส. ปวท. อนุปริญญา** หมายถึง
บุคคลที่ศึกษาอาชีวศึกษา หรือวิชาชีพเทคนิคที่
เรียนต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ
เทียบเท่า โดยภาคปกติมีหลักสูตร 2 ปี แต่ไม่สำเร็จ
ระดับการศึกษาที่สูงกว่า

8. **ปริญญาตรี** หมายถึง บุคคลที่สำเร็จ
การศึกษาโดยได้รับวุฒิปริญญาตรี แต่ไม่สำเร็จ
การศึกษาที่สูงกว่า

9. **สูงกว่าปริญญาตรี** หมายถึง บุคคลที่
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก

10. **อื่นๆ** หมายถึง อาชีวศึกษาระยะสั้น
และบุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้น
เช่น เรียนทางศาสนาอิสลามในโรงเรียนปอเนาะที่
ไม่มีการสอนวิชาสามัญ เป็นต้น

1.5.7 **อาชีพ** หมายถึง ประเภทหรือชนิด
ของงานที่บุคคลนั้นทำอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับการ
จัดประเภทอาชีพชุดใหม่ ต้องบันทึกทั้งชนิดของ
อาชีพ/หน้าที่การงาน ระดับความชำนาญ ตลอดจน
ตำแหน่งหน้าที่ให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถจัดแยก
ประเภทอาชีพตามการจัดประเภทอาชีพมาตรฐานสากล
ได้ถูกต้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด อธิบดี ผู้อำนวยการ
โรงเรียนเอกชน ผู้จัดการฝ่ายผลิต นักเคมีฟิสิกส์
นักออกแบบระบบงานคอมพิวเตอร์ วิศวกรเครื่องกล-
การเกษตร ครูประจำชั้นประถมศึกษา เกษตรกรปลูกข้าว
เกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น เป็นต้น

1.5.8 **อุตสาหกรรม** หมายถึง ประเภทหรือ
ชนิดของกิจการทางเศรษฐกิจที่บุคคลนั้นทำงานอยู่
เช่น โรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูป โรงงานผลิต
น้ำมันจากพืช บริษัทขายรถยนต์ ร้านขายปลีก
อาหารและเครื่องดื่ม การปลูกข้าว การเลี้ยงปลาในน้ำจืด
 เป็นต้น

ถ้าสถานที่ที่ทำงานเป็นส่วนราชการ หรือ รัฐวิสาหกิจ ให้บันทึกชื่อส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมการค้าภายใน บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) บริษัทไปรษณีย์ไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย การทางพิเศษแห่งประเทศไทย การเคหะแห่งชาติ การประปานครหลวง เป็นต้น

1.5.9 สถานภาพการทำงาน หมายถึง สถานะของบุคคลที่ทำงานในสถานที่ที่ทำงานหรือธุรกิจ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองเพื่อหวังผลกำไร หรือส่วนแบ่ง และได้จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในธุรกิจในฐานะลูกจ้าง

นายจ้างในที่นี้ไม่ได้ หมายถึง ผู้ที่จ้างคนงานทำงานประเภทงานบ้านเรือน ซึ่งไม่เกี่ยวกับธุรกิจ เช่น ผู้ที่จ้างคนมาทำงานในบ้าน ทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า เป็นต้น

2. ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเองโดยลำพังผู้เดียว หรืออาจมีบุคคลอื่นมาร่วมกิจการด้วยเพื่อหวังผลกำไร หรือส่วนแบ่ง และไม่ได้จ้างลูกจ้าง แต่อาจมีสมาชิกในครัวเรือนหรือผู้ฝึกงานมาช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนอย่างอื่นสำหรับงานที่ทำ

3. ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือน หมายถึง ผู้ที่ช่วยทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างในไร่นาเกษตร หรือในธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือน

4. ลูกจ้าง หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน รายชิ้น หรือเหมาจ่าย ค่าตอบแทนที่ได้รับจากการทำงาน อาจจะเป็นเงินหรือสิ่งของก็ได้

ลูกจ้างแบ่งออกเป็น 3 ประเภท

- **ลูกจ้างรัฐบาล** หมายถึง ข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด เจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราวของรัฐบาล

- **ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ** หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

- **ลูกจ้างเอกชน** หมายถึง ผู้ที่ทำงานให้กับเอกชน หรือธุรกิจของเอกชน รวมทั้งผู้ที่รับจ้าง

ทำงานบ้าน เช่น ซักรีดเสื้อผ้า เลี้ยงเด็ก ทำกับข้าว ทำความสะอาดบ้าน

- **สมาชิกของการรวมกลุ่มผู้ผลิต** หมายถึง กลุ่มคนที่มาร่วมกันทำงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพึ่งตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันในการกำหนดการทำงานทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุน การขาย งานอื่นๆ ของกิจการที่ทำ ตลอดจนการแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกตามที่ตกลงกัน (การรวมกลุ่มดังกล่าวอาจจดทะเบียนจัดตั้งในรูปของสหกรณ์หรือไม่ก็ได้)

- **ผู้ที่ไม่สามารถจำแนกสถานภาพการทำงานได้** หมายถึง ผู้ที่ทำงานและมีสถานภาพการทำงานที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น หรือไม่สามารถจำแนกสถานภาพการทำงานได้

1.5.10 ศาสนา ^{1/}

หมายถึง คำสั่งสอน ที่มืองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. กล่าวถึงความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตา เช่น

- พุทธศาสนา เชื่อ อำนาจแห่งธรรม
- คริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม เชื่อ อำนาจแห่งพระเจ้า

2. มีหลักศีลธรรม เช่น สอนให้ละชั่ว ทำความดีและจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นต้น

3. มีจุดหมายสูงสุดในชีวิต เช่น นิพพาน (พุทธศาสนา) และชีวิตนิรันดร์ (ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม)

4. มีพิธีกรรม เช่น

- พิธีบรรพชา อุปสมบท รับศีล รับกรรมฐาน ฯลฯ ในพุทธศาสนา

- พิธีรับศีล ล้างบาป ศีลมหาสนิท และศีลพลึง ฯลฯ ในคริสต์ศาสนา เป็นต้น

5. มีความเข้มงวดกวดขันในเรื่องความจงรักภักดี

1.5.11 การทำกิจทางศาสนา หมายถึง การปฏิบัติในสิ่งที่ยึดถือที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง มีการแสดงออกในรูปแบบพิธีกรรม เช่น การสักการบูชา สวดมนต์ ภาวนาอธิษฐาน นมัสการ

พระผู้เป็นเจ้าในศาสนาที่ตนนับถือ การตักบาตร การทำบุญเลี้ยงพระ เป็นต้น

1.5.12 การสวดมนต์

เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นส่วนประกอบของศาสนกิจ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยและเป็นที่พึ่งทางใจ ผลของการสวดมนต์จะทำให้ผู้สวดมนต์รู้สึกสงบเป็นสุข และรู้สึกสบายใจ

1.5.13 การตักบาตร

หมายถึง การนำอาหาร สิ่งของและ/หรือปัจจัย ใส่บาตรพระในขณะที่พระออกบิณฑบาตร รวมถึงการนำอาหารไปตักบาตรที่วัด การถวายอาหารในวันพระ เพื่อเป็นการช่วยสืบต่ออายุพระศาสนา (เพราะพระภิกษุ สามเณร เป็นผู้สละโลกมิได้ประกอบอาชีพ ทำหน้าที่ศึกษาธรรมคำสอน ปฏิบัติตามคำสอน แล้วแนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่น ปฏิบัติตาม ถือได้ว่าเป็นผู้ดำรงพระศาสนา) และชำระล้างความตระหนี่ที่มีในจิตใจของตน ทำให้จิตใจชุ่มชื่น สดใส และบริสุทธิ์

1.5.14 ฟังเทศน์/ฟังธรรม/ดูรายการธรรมะ/อ่านหนังสือธรรมะ

การเทศน์ ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะถ่ายทอดหลักคำสอนของพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชน ให้ปฏิบัติตามคำสอนนั้น ๆ ผู้ทำหน้าที่นี้คือ พระสงฆ์

1. การฟังเทศน์ ฟังธรรม/ดูรายการธรรมะ ในที่นี้ให้หมายรวมถึง การรับฟังการแสดงธรรม (หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การตอบปัญหา การปาฐกถา รวมถึงการฟังเทศน์ สนทนาธรรม โดยใช้สื่อต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การฉายสไลด์ ภาพยนตร์ เทป แอลบันติกภาพ ฯลฯ โดยพระสงฆ์ หรือผู้รู้ก็ได้

2. อ่านหนังสือธรรมะ หมายถึง สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพุทธศาสนา การศึกษาศาสนา ไม่ว่าศาสนาใดก็ตาม หากเข้าไม่ถึงหลักธรรม

หรือเข้าใจผิด ๆ แล้วก็นับว่ายังไม่เข้าถึงหัวใจของศาสนาอย่างแท้จริง หลักธรรมคำสอนก็คือหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น หนังสือธรรมเทศนา ปาฐกถาธรรม หนังสือพระปฏิบัติของภิกษุสงฆ์ต่าง ๆ

1.5.15 รักษาศีล 5 (ครบทุกข้อ)

ศีล หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดแนวทางปฏิบัติทางกายและวาจา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติประสบกับความสุข ความสงบ ในการดำเนินชีวิต

1.5.16 ทำสมาธิ

หมายถึง การทำจิตใจให้สงบแน่วแน่อยู่อะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความสงบ

1.5.17 บรรพชา/อุปสมบท

1. บรรพชา หมายถึง การบวชเป็นสามเณร

2. อุปสมบท หมายถึง การบวชเป็นภิกษุหรือภิกษุณี

1.5.18 บวชศีลจาริณี/ชีพรามณ์/อุบาสิก/พรามณ์/อุบาสก

1.บวชศีลจาริณี ชีพรามณ์/อุบาสิก หมายถึง คำที่ใช้เรียกอุบาสิกหรือโยมผู้หญิงที่นุ่งขาว โดยมีความตั้งใจรักษาศีลปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด เช่นเดียวกับแม่ชี จะแตกต่างกันเพียงแต่ไม่ได้โกนผมโกนคิ้วอย่างแม่ชีเท่านั้น เป็นวิธีการที่จะช่วยให้อุบาสิกที่ปรารถนาจะฝึกปฏิบัติ สมาธิ ฟังธรรม และพักอยู่ที่วัด เพื่อให้มีความสงบปลอดจากภาระต่าง ๆ ทางหน้าที่การงาน ทางครอบครัวและสังคมภายนอก และเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ในวัด จึงมีระเบียบการปฏิบัติและการแต่งกายคือ นุ่งขาว ห่มขาว และรักษาศีล 8 เช่นเดียวกับแม่ชี อุบาสิกเหล่านั้นไม่ต้องการโกนผมโกนคิ้ว จึงเรียกให้เหมาะสม ว่าเป็นชีพรามณ์ เพื่อให้แตกต่างจากแม่ชีโดยทั่วไป อุบาสิกเหล่านั้นแม้จะไม่ได้โกนผมโกนคิ้ว ก็ตั้งใจรักษาศีลปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงมีคำเรียกอีกประการหนึ่งว่า ศีลจาริณี แปลว่าหญิงผู้รักษาศีล

2. พราหมณ์/อุบาสก หมายถึง

เป็นคำที่ใช้เรียกอุบาสก หรือโยมผู้ชายที่นุ่งขาว โดยมีความตั้งใจที่จะรักษาศีล ปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัด เช่นเดียวกับชีหรือชีพราหมณ์ เป็นวิธีการที่จะช่วยให้อุบาสก ที่ปรารถนาจะฝึกสมาธิ ฟังธรรมและพักอยู่ที่วัดเพื่อให้มีความสงบ และเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ในวัด จึงมีระเบียบการปฏิบัติและการแต่งกาย คือ นุ่งขาวห่มขาว และรักษาศีล 8 เช่นเดียวกัน

1.5.19 การสวดมนต์ข้ามปี

หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นส่วนประกอบของศาสนกิจ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยและเป็นที่พึ่งทางใจ ในระหว่างวันที่ 31 ธันวาคม 2556 ถึง วันที่ 1 มกราคม 2557 (ในช่วงเวลาใดก็ได้)

1.5.20 การทำละหมาด

หมายถึง การทำนมัสการต่อพระอัลเลาะห์ อันเป็นกิจวัตรที่อิสลามมิกชนต้องกระทำวันละ 5 ครั้ง คือ ตอนเช้าตรู่ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น เวลาบ่าย เวลาเย็น เวลาพลบค่ำ และเวลาตึก

เวลาย่ำรุ่ง กำหนดระยะเวลาระหว่าง

เวลา 04.00 – 06.00 น.

เวลาบ่าย กำหนดระยะเวลาระหว่าง

เวลา 12.30 – 14.30 น.

เวลาเย็น กำหนดระยะเวลาระหว่าง

เวลา 15.30 – 18.30 น.

เวลาค่ำ กำหนดระยะเวลาระหว่าง

เวลา 18.30 – 18.45 น.

เวลาตึก กำหนดระยะเวลาระหว่าง

เวลา 19.00 – 03.30 น.

1.5.21 การถือศีลอด

หมายถึง การงดกิน งดดื่ม งดประพฤติดตามอารมณ์ งดเรื่องสัมพันธ์ทางเพศในช่วงเวลาระหว่างรุ่งอรุณไปจนกระทั่งดวงตะวันลับฟ้า โดยให้ถือศีลอดนี้ทุกวันเป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็ม ในเดือนที่ 9 ของปฏิทินอาหรับ หรือเดือนรอมฎอน (รอ-มา-ดอน)

1.5.22 การทำพิธีฮัจญ์

หมายถึง การเดินทางไปประกอบกิจของมุสลิม ณ สถานที่บัยตุลเลาะห์ นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต การเดินทางไปเพื่อพิธีนี้ เรียกว่า ไบฮะยี (Haji)

คุณสมบัติของมุสลิมที่จะไปประกอบพิธีฮัจญ์ มีดังนี้

1. มีจิตศรัทธาอย่างแท้จริง (ไม่ไปเพื่อหวังสิ่งตอบแทนหรืออวดความมั่งมี)

2. เป็นผู้มีสุขภาพและสติปัญญาสมบูรณ์

3. มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในการเดินทาง โดยไม่ต้องเป็นหนี้และไม่เป็นภาระแก่ผู้รับผิดชอบ

4. จัดการเรื่องทรัพย์สินและครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังเป็นที่เรียบร้อย

5. ประกอบพิธีละหมาด ถือศีลอด และบริจาคซะกาตครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว

6. เส้นทางจะไปประกอบพิธีปลอดภัย

1.5.23 การบริจาคซะกาต

หมายถึง การบริจาคตาน เป็นหลักปฏิบัติรองลงมาจากภาระละหมาดของหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งการบริจาคตาน หรือบริจาคซะกาต แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ทานอาสา และทานบังคับ ในที่นี้ จะกล่าวถึงทานซึ่งใช้บังคับแก่มุสลิมทุกๆ คน

ความมุ่งหมายของซะกาต ก็เพื่อให้ทรัพย์สินที่หามาได้และที่มีอยู่ (ในทางสุจริต) เป็นทรัพย์สินที่บริสุทธิ์ตามหลักการของอิสลาม ลดความตระหนี่ถี่เหนียว เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการเตือนการสอนให้มนุษย์ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุ

สิ่งที่จะต้องบริจาคเป็นซะกาต ได้แก่

1. ทองคำ เงินแท่ง และเงินตรา

2. รายได้จากปศุสัตว์

3. รายได้จากพืชผล

4. รายได้จากธุรกิจการค้า

5. ขุมทรัพย์

1.5.24 สวดมนต์ (ศาสนาคริสต์)

หมายถึง การระลึกถึงพระเจ้า การสวดเพื่อเป็นกำลังใจ เป็นที่พึ่งพิง การอ้อนวอน การอธิษฐานทางศาสนาคริสต์

1.5.25 สวดมนต์ภาวนา

หมายถึง การท่องบทสวดมนต์และต่อด้วยการทำสมาธิ

1.5.26 เทวสถาน

หมายถึง สิ่งก่อสร้าง เช่น ปราสาทหิน ปราสาท หรือวัดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

1.5.27 หลักศาสนวินัย 4 ประการ

หมายถึง วินัย 4 ประการของศาสนาซิกข์ ได้แก่

1. การห้ามกระทำที่ล่วงเกินต่อเกศา (ห้ามการตัด ถอน หรือโกน)
2. ห้ามรับประทานอาหารที่เตรียมจากเนื้อสัตว์ที่ถูกฆ่าอย่างทรมาน
3. ห้ามประพฤติดูผิดและล่วงเกินทางเพศกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สามีหรือภรรยาของตน
4. ห้ามเสพยาสูบหรือสิ่งเสพติดทุกชนิดทุกรูปแบบ

1.5.28 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจทางศาสนา

หมายถึง จำนวนเงินที่ใช้จ่ายหรือบริจาคเพื่อกิจทางศาสนาโดยตรง และเพื่อประโยชน์ทางศาสนกิจ ศาสนสถานและศาสนสมบัติ เช่น ค่าเครื่องบูชา (ดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องเซ่นไหว้ ฯลฯ) ค่าใช้จ่ายถวายภัตตาหารพระ ค่าใช้จ่ายในการทำบุญเรื่องต่างๆ (เช่น งานทำบุญบ้าน งานทำบุญวันเกิด ฯลฯ) ติดภัณฑ์เทศน์ เงินบริจาคสร้างวัด เงินบริจาคสร้างพระ เงินบริจาคทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เงินบริจาคให้มูลนิธิทางศาสนา การบริจาคชะกาตของศาสนาอิสลาม เป็นต้น

1.5.29 เงินบริจาค/สิ่งของเพื่อสาธารณกุศล

หมายถึง จำนวนเงินที่บริจาคเป็นสาธารณกุศล ซึ่งอาจมีพื้นฐานจากศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อ เกี่ยวกับการบริจาคทาน แต่ผลที่ได้รับโดยตรง คือประโยชน์ของสาธารณชน เช่น เงิน

บริจาคมูลนิธิต่าง ๆ (กาชาด สายใจไทย ปอเต็กตึ๊ง ฯลฯ) เงินบริจาคเพื่อสร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างถนน สร้างสะพาน ฯลฯ

1.5.30 หลักคำสอนของศาสนา

ศาสนาพุทธ คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การบำเพ็ญแต่ความดี การทำจิตให้ผ่องใส

ศาสนาอิสลาม สอนให้ทุกคนบำเพ็ญประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ให้เป็นผู้มีความพยายาม ปฏิบัติตนต่อครอบครัวอย่างดีที่สุด ให้ช่วยเหลือกันและกันในเรื่องที่ดี ไม่ให้ความร่วมมือแก่ผู้ประกอบกรรมชั่ว ให้ทุกคนสงเคราะห์เพื่อนบ้าน บริจาคทาน เพื่อลดช่องว่าง ระหว่างคนร่ำรวยกับคนยากจน

ศาสนาคริสต์ สอนให้มีความรักในพระเจ้า รักครอบครัว รักเพื่อนบ้าน รักเพื่อนมนุษย์ให้อยู่กันอย่างดีและมีใจเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์ ไม่โลภทรพย์สินผู้อื่น ให้ทานด้วยความเต็มใจ

1.5.31 คุณธรรม - จริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง ธรรมแห่งความดี คุณงามความดี

จริยธรรม หมายถึง ธรรมะที่เป็นข้อปฏิบัติ หรือหลักธรรมคำสอนอันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมวลมนุษย์

1.4.32 แนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยรูปธรรม ดังนี้

พอประมาณ	- รายจ่ายสมดุลกับรายรับ
มีเหตุผล	- ใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล/มีความจำเป็น/ไม่ใช้สิ่งของเกินฐานะ/ใช้ของอย่างคุ้มค่าประหยัด
มีภูมิคุ้มกัน	- มีเงินออม/แบ่งปันให้ผู้อื่น/ทำบุญ
ความรู้คู่คุณธรรม	- ประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตด้วย
ความซื่อสัตย์สุจริตในการตัดสินใจและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง